gemeente Rheden

Memo motie M9

datum	voor	Afdeling/cluster
30 oktober 2024	Gea Hofstede	Beleid

Onderwerp
Motie M9 – alternatief voorstel bezuinigingen minimabeleid

Inleiding
Tijdens de behandeling van de kadernota op 2 juli is door de raad een motie aangenomen gericht op de voorgenomen bezuinigingen binnen het minimabeleid. Het college wordt daarbij verzocht te onderzoeken of met een beperkt extra budget het negatief effect van ombuigingen wat betreft de minimaregelingen kan worden verminderd. De minima effect rapportage (MER) laat zien dat de lokale regelingen voor veel huishoudens met een laag inkomen noodzakelijk zijn om hun begroting sluitend te houden. Iedere bezuiniging heeft tot gevolg dat inwoners financieel 'door het ijs zakken'. We kunnen dit effect niet met een minimale investering voorkomen. We hebben daarom een scenario doorgerekend waarin met minder ingrijpende bezuinigingen het effect voor de huishoudens die al als kwetsbaar uit de MER kwamen, verzacht wordt.

Huidige situatie
Om goed te kijken hoe we het effect kunnen verminderen, geven we eerst een overzicht van de huidige situatie. We maken hiervoor gebruik van de Minima Effect Rapportage zoals door Nibud in 2022 is opgesteld voor de gemeente Rheden (MER).

Uitgangspunten MER
Het is goed om bij het lezen van deze memo bewust te zijn van de uitgangspunten van de MER:

- De MER is in 2022 uitgevoerd op basis van het prijspeil van de maand juli van dat jaar. We gaan er voor deze memo vanuit dat de verhouding tussen inkomen en uitgaven sinds die tijd ongeveer gelijk is gebleven. Het is daardoor mogelijk dat de bestedingsruimte hieronder te positief wordt ingeschat. We hebben er niet voor gekozen de MER voor de beantwoording van de motie te updaten. Afgezien van de kosten (ca. €10.000) verwachten we dat dezelfde huishoudentypen als aandachtsgroepen uit het onderzoek naar voren zullen komen.
- De MER is een generieke tool en zegt iets over huishoudtypen, maar kan niet één op één vertaald worden naar individuele huishoudens. We kiezen er daarom voor om kleuren te gebruiken om de begrotingssaldi weer te geven in plaats van bedragen.
- De MER maakt onderscheid in een 'basispakket' (met een minimum aan onvermijdbare uitgaven, zoals wonen, voeding, kleding, zorgverzekering etc.) en een pakket inclusief sociale participatie (met kosten voor contributies, recreatief vervoer, op bezoek gaan en bezoek ontvangen etc.). Wellicht ten overvloede: het gaat hier niet om 'luxe' uitgaven maar om de kosten voor basale sociale interactie, noodzakelijk voor menselijk welbevinden. In de berekeningen in deze memo gaan we uit van het pakket inclusief sociale participatie.
- De MER gaat ervan uit dat inwoners:
    - Zeer goed met geld om kunnen gaan
    - Alle inkomensondersteuning gebruiken waar zij recht op hebben
    - Geen grote persoonlijke onvermijdbare uitgaven hebben (bv.een hoge huur)
    - Geen schulden hebben

Beeld MER huidige situatie
Alle huishoudens kunnen de uitgaven uit het 'basispakket' bekostigen. Het gros van de huishoudens kan daarnaast ook de uitgaven voor sociale participatie bekostigen. Hierbij zijn de gemeentelijke regelingen wel noodzakelijk om de maandbegroting rond te krijgen. Zonder de gemeentelijke ondersteuning kunnen alleenstaanden, paren zonder kinderen en paren met oudere kinderen het basispakket niet bekostigen. Voor verdere toelichting op de exacte resultaten verwijzen wij naar de raadsinformatiebrief over de MER van mei 2023.

Er zijn vier huishoudtypen die, ook in de huidige situatie met gemeentelijke ondersteuning, de begroting (inclusief sociale participatie) niet rondkrijgen dan wel financieel zeer kwetsbaar zijn. Het gaat om: paar zonder kinderen (E), paar met oudere kinderen (middelbare schoolleeftijd, H), alleenstaande oudere met zorgvraag (I) en het paar met een zorgvraag (J).
De resultaten zijn hieronder in kleuren weergegeven. In de kop van tabel is het inkomensniveau t.o.v. de bijstandsnorm met een % aangeduid. De linker kolom laat de verschillende huishoudtypes zien.

- **Groen** : Deze huishoudtypes krijgen hun maandbegroting sluitend. Hun maandbegroting laat een positief saldo van ten minste €50,- zien.
- **Geel:** Deze huishoudtypes krijgen hun maandbegroting (wisselend) net wel of net niet sluitend. Hun saldo aan het eind van de maand bedraagt tussen de min €50,- en maximaal plus €50,-. Dit maakt hen financieel kwetsbaar.
- **Rood:** Deze huishoudtypes krijgen hun maandbegroting niet sluitend. Zij komen iedere maand €50,- of meer tekort.

Huidige situatie, begroting basispakket + sociale participatie	**100%**	**110%**	**120%**	**125%**	**150%**
A. Alleenstaande					
B. Alleenstaande oudere					
C. Eenoudergezin met 2 jongere kinderen					
D. Eenoudergezin met 2 oudere kinderen					
E. Paar zonder kinderen					
F. Paar, 1 AOW 1 niet AOW					
G. Paar met 2 jongere kinderen					
H. Paar met 2 oudere kinderen					
I. Alleenstaande oudere met zorgvraag					
J. Paar met zorgvraag					

Tabel 1: huidige situatie o.b.v. MER

Situatie voorgestelde bezuinigingen kadernota
In de kadernota is op dit moment rekening gehouden met de volgende ombuigingen:

- Stopzetten van de collectieve aanvullende zorgverzekering (CAV of “gemeentepolis”), nu beschikbaar voor inwoners met een inkomen tot 120%;
- De inkomensgrens voor de Individuele Inkomenstoeslag verlagen van 110% naar 100%, met verlenging van de referteperiode van 3 naar 5 jaar;
- De inkomensgrens voor de Gelrepas verlagen van 120% (voor volwassenen) en 150% (voor kinderen) naar 100%;
- Stopzetten van het kindpakket (kledingtegoed, schoolkosten, mobiele telefoon en maatwerk vergoeding voor o.a. een fiets of laptop).

Daarnaast worden ook subsidies aan aanpalende steunstructuren stopgezet, denk hierbij aan ondersteuning bij het grip houden op de begroting of aan noodhulp. Deze aanpalende ondersteuning is niet doorgerekend in de begroting van de huishoudens.

Beeld situatie voorgestelde ombuigingen
We hebben de voorgestelde ombuigingen doorgerekend in de maandbegrotingen van de diverse huishoudtypes, zie tabel 2. We zien dat de reeds kwetsbare huishoudtypen door het ijs zakken. En dat huishoudtypen die voorheen niet kwetsbaar waren, dat nu wel worden.

- Het paar met twee oudere kinderen (H) komt op verschillende inkomensniveaus uit in de rode cijfers, waar zij eerder uitkwamen in groen en geel.
- Dito voor het paar met een zorgvraag (J)
- We zien kwetsbaarheid ontstaan voor een deel van de inwoners met een inkomen tot 110% (D, E en G).

Scenario ombuigingsvoorstellen kadernota	**100%**	**110%**	**120%**	**125%**	**150%**
A. Alleenstaande					
B. Alleenstaande oudere					
C. Eenoudergezin met 2 jongere kinderen					
D. Eenoudergezin met 2 oudere kinderen	Was groen				
E. Paar zonder kinderen		Was groen			
F. Paar, 1 AOW 1 niet AOW					
G. Paar met 2 jongere kinderen		Was groen			
H. Paar met 2 oudere kinderen	Was geel	Was geel	Was groen		Was geel
I. Alleenstaande oudere met zorgvraag					
J. Paar met zorgvraag	Was geel	Was geel	Was groen		

Tabel 2: ombuigingsvoorstellen Kadernota

Financiën maatregelen kadernota
Hieronder een overzicht van de verwachte besparing middels de voorgestelde maatregelen. Afhankelijk van de keuzes die de raad maakt kunnen de bedragen die bezuinigd moeten worden, dan wel die noodzakelijk zijn om een aantal voorzieningen toch in stand te houden, nog wijzigen. Daarnaast benadrukken we nogmaals de kanttekening (zoals ook aangegeven in de ombuigingsvoorstellen) dat de te bezuinigen bedragen zijn gebaseerd op inschattingen:

- De IIT is van toepassing op huishoudens met een inkomen tot *maximaal* 110% van de bijstandsnorm. Eenmaal toegekend is niet makkelijk te achterhalen of iemands inkomen op 100%, 105% of 110% zit. Dat maakt dat we niet exact kunnen doorrekenen wat het terugbrengen van de regeling van 110% naar 100% betekent voor de omvang van de doelgroep. Hetzelfde geldt voor de referteperiode. We hebben gerekend met aannames.
- Datzelfde geldt voor de GelrePas: ook daar kunnen we niet exact doorrekenen wat het terugbrengen van de regeling van 120% voor volwassen en 150% voor kinderen naar 100% betekent voor de doelgroep.

	2025	2026	2027	2028
CAV (gemeentepolis)	€ 326.000	€ 326.000	€ 326.000	€ 326.000
IIT			€ 55.500	€ 55.500
GelrePas	€ 77.000	€ 77.000	€ 77.000	€ 77.000
Kindpakket st. Leergeld		€ 49.617	€ 99.234	€ 148.850
Schoolkostentegoed		€ 40.000	€ 40.000	€ 40.000
Totale bezuiniging	**€ 403.000**	**€ 492.617**	**€ 597.734**	**€ 647.350**

Tabel 3: verwachte besparingen a.g.v. bezuinigingen (volgens Solide Kadernota 2025)

Alternatief voorstel
De motie vraagt om te komen met een voorstel waarbinnen we met beperkte middelen het effect van de ombuigingen verzachten. We zien dat het effect voornamelijk zit op inwoners met een zorgvraag (I en J) en op Paren met (oudere) kinderen (G en H).

Op basis van die constatering komen we met het volgende voorstel:
- We houden de ombuiging op de IIT in stand. We effecturen de ombuigingen op de Gelrepas voor volwassenen (GelrePas volwassenen op 100%) vanaf 2026. Een wijziging in de doelgroep vraagt om aanpassing van de verordening. Het is niet mogelijk deze voor de start van de prolongatie (14 oktober) van de Gelrepas door te voeren.
- We effectueren de ombuiging gemeentepolis voor 2025 voor een deel. Hiermee bereiden we onze inwoners voor het geheel stopzetten van de gemeentepolis. Dit betekent in concreto dat we de gemeentelijke premiebijdrage voor 2025 halveren. Per 2026 stoppen we geheel met de gemeentepolis en kan het volledige ombuigingsbedrag geëffectueerd worden.
- We zetten per 20226 een nieuwe regeling “tegemoetkoming meerkosten voor chronisch zieken en gehandicapten” op. Deze regeling zal beschikbaar zijn voor inwoners met een chronische ziekte en een inkomen tot in ieder geval 125% van de bijstandsnorm. De tegemoetkoming bedraagt in ieder geval €150. De exacte inkomensgrens alsook de hoogte van de vergoeding en de voorwaarden waaronder men in aanmerking komt, moeten nog nader worden uitgewerkt. Met deze regeling zwakken we het negatieve effect van stopzetten van de gemeentepolis af voor een deel van de kwetsbare inwoners.

- Voor kinderen stellen we voor dat het Kindpakket (volledige subsidie Stichting Leergeld, samen met het tegoed voor schoolkosten) in stand blijft (120%). We stellen ook voor om de Gelrepas voor een bredere groep kinderen beschikbaar te houden. We versterken hiermee de positie van de gezinnen en dragen bij aan de ontwikkeling en kansengelijkheid van kinderen. De inzet op kinderen is in lijn met het door de raad vastgestelde Koersdocument. Ten aanzien van de Gelrepas voor kinderen zijn twee varianten mogelijk:
    a. De Gelrepas blijft beschikbaar voor alle kinderen uit gezinnen met een inkomen tot 150%.
    b. De doelgroep van de Gelrepas voor kinderen wordt teruggebracht naar 120%. Jaarlijks maken circa 35-40 kinderen uit deze groep van 'midden inkomens' (tussen 120 en 150% van de bijstandsnorm) gebruik van de pas. Het verschil met variant a. is circa €12.000.

Beeld situatie alternatief voorstel
Ook bij het alternatieve voorstel zien we dezelfde aandachtsgroepen. Wel kunnen we met dit alternatieve voorstel de kwetsbaarheid op een aantal inkomensniveaus iets verminderen. Een deel van de huishoudtypen die met de financiële maatregelen van de Kadernota kwetsbaar worden, kunnen met het alternatieve voorstel toch in het groen eindigen.

- Voor het paar zonder kinderen (E) verandert de situatie niet.
- De alleenstaande oudere met zorgvraag (I) blijft geel op 100%. Daarbinnen verschuift deze wel naar iets 'lichter' geel (tot 125% €13 extra per maand t.o.v. het ombuigingsvoorstel).
- Het paar met de zorgvraag (J) blijft geel en rood op 100%, 110% en 120%. Daarbinnen worden deze iets lichter (tot 120% €25 extra per maand t.o.v. het ombuigingsvoorstel). Op 125% verschuift rood naar geel.
- Voor het paar met de oudere kinderen (H) verbetert de situatie op 100%, 120% en 150%. Rood verschuift dan naar geel en groen. De situatie op 110% en 125% blijft rood, maar wordt iets 'lichter' (€76/€130 extra per maand t.o.v. het ombuigingsvoorstel).
- Het eenoudergezin met twee oudere kinderen (D) verschuift op 100% van geel naar groen. Dat geldt ook voor het paar met twee jongere kinderen (G) op 110%.

	100%	110%	120%	125%	150%
A. Alleenstaande					
B. Alleenstaande oudere					
C. Eenoudergezin met 2 jongere kinderen					
D. Eenoudergezin met 2 oudere kinderen	Was geel				
E. Paar zonder kinderen					
F. Paar, 1 AOW 1 niet AOW					
G. Paar met 2 jongere kinderen		Was geel			
H. Paar met 2 oudere kinderen	Was rood		Was rood		Was rood
I. Alleenstaande oudere met zorgvraag					
J. Paar met zorgvraag				wordt geel	

Tabel 4: Alternatief voorstel (Gelrepas scenario a, voor alle kinderen tot 150%)

Financiën maatregelen alternatief voorstel
Hieronder een tweetal overzichten van de te behalen bezuiniging middels het alternatieve scenario met twee varianten. Op deze financiële doorrekening zijn dezelfde kanttekeningen van toepassing als op het scenario uit de kadernota. Plus de kanttekening dat het exacte aantal inwoners dat in aanmerking komt voor het alternatief tegemoetkoming chronisch zieken niet bekend is. We hebben voor deze berekening dus aannames moeten maken.

	2025	2026	2027	2028
CAV (gemeentepolis)	€ 150.000	€ 251.000	€ 251.000	€ 251.000
IIT			€ 55.500	€ 55.500
GelrePas	€ 0	€ 38.000	€ 38.000	€ 38.000
Kindpakket st. Leergeld				
Schoolkostentegoed				
Totale bezuiniging	**€ 150.000**	**€ 289.000**	**€ 344.500**	**€ 344.500**
Totale bezuiniging (KN25)	**€ 403.000**	**€ 492.617**	**€ 597.734**	**€ 647.350**
Extra lasten – Variant A	**€ 253.000**	**€ 203.617**	**€ 253.234**	**€ 302.850**

Tabel 5A: verwachte besparingen a.g.v. bezuinigingen (alternatief nieuwe regeling chronische zieken + Gelrepas – Variant A)

	2025	2026	2027	2028
CAV (gemeentepolis)	€ 150.000	€ 251.000	€ 251.000	€ 251.000
IIT			€ 55.500	€ 55.500
GelrePas	€ 0	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000
Kindpakket st. Leergeld				
Schoolkostentegoed				
Totale bezuiniging	**€ 150.000**	**€ 301.000**	**€ 356.500**	**€ 356.500**
Totale bezuiniging (KN25)	**€ 403.000**	**€ 492.617**	**€ 597.734**	**€ 647.350**
Extra lasten – Variant b	**€ 253.000**	**€ 191.617**	**€ 241.234**	**€ 290.850**

Tabel 5B: verwachte besparingen a.g.v. bezuinigingen (alternatief nieuwe regeling chronische zieken + Gelrepas – Variant B)

We stellen voor de extra lasten ter verwerken in de Programmabegroting 2025 op basis van variant A, in lijn met het hieronder gegeven advies.

Advies/besluit
Zoals in de inleiding al aangegeven is het niet mogelijk om met een beperkte, gerichte investering de meest kwetsbare huishoudtypes volledig te ontzien binnen de voorgenomen ombuigingen. Alleen door een aantal ombuigingen minder sterk in te zetten - en dus minder te bezuinigen- is het mogelijk de meest kwetsbare huishoudtypen financieel iets minder kwetsbaar te maken. Waarbij wij adviseren om binnen de Gelrepas te kiezen voor variant a, waarmee alle kinderen mee blijven doen.
Dit advies is verwerkt in de concept-programmabegroting 2025.